

CO ARCHITEKT UMIEĆ POWINIEN

WHAT SHOULD AN ARCHITECT BE ABLE TO DO?

Jadwiga Kiernikiewicz-Wieczorkiewicz, Janusz Wieczorkiewicz

dr inż. arch., dr inż. arch.

Politechnika Gdańska - Wydział Architektury - Katedra Urbanistyki i Planowania Regionalnego,
Pomorska Okręgowa Izba Architektów

STRESZCZENIE

Celem kształcenia architekta powinno być wyrobienie i utrwalenie ogólnych umiejętności i uwrażliwień nieodzownych w praktycznym i skutecznym stosowaniu wiedzy i umiejętności twórczych, które po studiach muszą ulec rozwinięciu, jeśli architekt chce pracować w projektowaniu. Polegają one nie na byciu wyuczonym, lecz na przyswojeniu stałych zasad rządzących sztuką projektowania i umiejętności właściwego reagowania na nowe i zmieniające się okoliczności. Umiejętności te są równie ponadczasowe i niezbędne we wszystkich warunkach uprawiania zawodu architekta, jak umiejętności twórcze.

Słowa kluczowe: przygotowanie do zawodu architekta, zasady rządzące sztuką projektowania, umiejętność reagowania na zmiany

ABSTRACT

Architectural education should develop and reinforce knowledge, skills and sensitivity, indispensable for the efficient use of one's creative potential in practice, this development continuing after the period of studies. They are not trained knowledge about the design principles and proper reactions to changing circumstances. Their absorption is the clue. These skills become as timeless and indispensable under all conditions as one's creative potential itself.

Keywords: training for the job of an architect, principles of the art of design, ability to react to changes

O AUTORACH:

Jadwiga Kiernikiewicz-Wieczorkiewicz, adiunkt, w kadencjach 2002-2005 i 2005-2008
Prodziekan ds. kształcenia na Wydziale Architektury Politechniki Gdańskiej;

Janusz Wieczorkiewicz, projektant w firmie architektonicznej, w kadencji 2002-2006
Rzecznik Odpowiedzialności Zawodowej Pomorskiej Okręgowej Izby Architektów,
w kadencji 2006-2010 Przewodniczący Sądu Dyscyplinarnego POIA.

1. WSTĘP

W roku 2009 polskie uczelnie architektoniczne podjęły starania o unijną notyfikację dyplomów wydawanych absolwentom a poświadczających uzyskane przez nich kwalifikacje zawodowe¹.

Tekst ten poświęcony jest roli wydziału architektury, jaka jest konieczna do wypełnienia w dziele należytego przygotowania architekta do nowych warunków wykonywania zawodu w Polsce a tym samym, w państwach Unii Europejskiej².

Po przełomie roku 1989 i po roku 2004 (wstąpienie do UE) polski architekt znalazł się w nowej sytuacji i zetknął się z nowymi warunkami uprawiania swojego zawodu. Architekt, którego przemiany dotknęły w trakcie jego zawodowej drogi życiowej, zmuszony jest do dostosowania się do nowych wymagań. Dzisiejszy absolwent wydziału architektury wkracza w nową sytuację, jak w środowisko zastane, bez obciążeń i sentymentów. Ów starszy architekt podobnie niegdyś wkraczał w swoją zastaną sytuację, jednak w obu przypadkach przygotowanie absolwentów do podjęcia zawodu nie było dostatecznie dobre. Uczelnie w tym zakresie pozostawały niezmiennie i kształciły według własnego, ponadczasowego widzenia spraw, na które bieżące potrzeby wywierały ograniczony wpływ.

Jednak absolwent sprzed przełomu miał sytuację prostszą i bezpieczniejszą. Podejmował zwykle pracę w dużym biurze projektów, dobrze zorganizowanym, działającym w jednorodnym, państwowym systemie inwestycyjnym, z całym jego ograniczeniem technologicznym i wykonawczym. Jeśli opuszczał uczelnię z brakami zawodowymi, to i tak biuro ze swoją strukturą, zespołem sprawdzającym i rozwiniętą informacją techniczną roztaczało nad nim pieczę, i jeśli nawet ów absolwent nie doszedł do doskonałości w swoim zawodzie, to i tak był użytecznym pracownikiem, gdyż jego niedostatki wyrównywane było przez struktury biurowe.

¹ Dyplomy architekta absolwentów, którzy rozpoczęli studia nie później, niż w r.a. 2006/2007 korzystają, zgodnie z zapisami Dyrektywy 2005/36/WE w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych, ze statusu ważności na podstawie praw nabytych, dyplomy absolwentów, którzy rozpoczęli studia po r.a. 2007/2008 muszą uzyskać wpis do aneksu V „Uznawanie na podstawie koordynacji minimalnych wymogów w zakresie kształcenia” wspomnianej Dyrektywy.

² Według zapisów Dyrektywy 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 30.9.2005):

...„Kształcenie [architektów] musi odbywać się na poziomie studiów wyższych, których podstawowym przedmiotem jest architektura i których program w równoważnym stopniu uwzględnia teoretyczne i praktyczne aspekty kształcenia architekta oraz gwarantuje uzyskanie następującej wiedzy i umiejętności:

(a) umiejętności tworzenia projektów architektonicznych spełniających wymogi zarówno estetyczne, jak i techniczne; (b) odpowiedniej znajomości historii i teorii architektury oraz sztuk pokrewnych, technologii i nauk humanistycznych; (c) wiedzy na temat sztuk pięknych w zakresie, w jakim wpływają one na jakość projektu architektonicznego; (d) odpowiedniej znajomości urbanistyki, planowania oraz umiejętności niezbędnych w procesie planowania; (e) rozumienia związków zachodzących pomiędzy ludźmi a budynkami oraz pomiędzy budynkami a środowiskiem je otaczającym, oraz potrzeby dostosowania budynków do ludzkich potrzeb i skali; (f) rozumienia charakteru zawodu architekta oraz jego roli w społeczeństwie, w szczególności w przygotowywaniu koncepcji projektów uwzględniających czynniki społeczne; (g) rozumienia metod gromadzenia informacji i przygotowywania koncepcji projektu; (h) rozumienia problemów konstrukcyjnych, budowlanych i inżynierskich związanych z projektowaniem budynków; (i) odpowiedniej wiedzy w zakresie problemów fizycznych i technologii oraz funkcji budynków, umożliwiającej zapewnienie im wygodnych wnętrz oraz zabezpieczenia przed niekorzystnym działaniem czynników atmosferycznych; (j) umiejętności koniecznych do projektowania budynków spełniających wymogi użytkowników w zakresie, w jakim umożliwiają to dostępne środki finansowe i przepisy budowlane; (k) odpowiedniej znajomości gałęzi przemysłu, organizacji, przepisów i procedur niezbędnych dla realizacji projektów budynków oraz integracji planów z ogólnym projektem planistycznym.”

2. SYTUACJA WSPÓŁCZESNA

Miejsce wyłącznego, państwowego systemu inwestycyjnego zajmują dziś zmienne formy projektowania, inwestowania i wykonawstwa, wykazujące ciągle jeszcze wszelkie cechy okresu przejściowego. Dodatkowe utrudnienia stwarza zniknięcie dawnej informacji technicznej, przeobrażenia systemu prawnego i powstanie nowych stowarzyszeń zawodowych. W taką sytuację wkracza dzisiejszy absolwent wydziału architektury, nie najlepiej przygotowany do swojego zawodu i jeszcze mniej do niejasnych reguł ciągle powstającej gospodarki rynkowej w Polsce. Nie w pełni zdając sobie sprawę ze swojej niewiedzy, absolwent najczęściej podejmuje pracę w jednej z niewielkich firm projektowych lub - często - sam zakłada firmę. Niezależnie jednak od sposobu rozpoczynania życia zawodowego natychmiast niemal staje wobec poważnych i niosących ryzyko problemów inwestowania i finansów, negocjacji, umów i zarządzania przedsiębiorstwem oraz samego projektowania wielobranżowego i procedur zatwierdzania dokumentacji. Ta sytuacja grozi określonymi niebezpieczeństwami i ryzykiem zarówno samemu początkującemu architektowi jak i jego kontrahentom. (Własne doświadczenia i obserwacje przy tym mówią, że początkujący architekt szybciej pokonuje braki zawodowe w zakresie techniki budowlanej niż niedostatki wiedzy w zakresie programowania, zarządzania i organizacji projektowania.)

Z dawnego układu wydziałów architektury politechnik i dużych biur projektów, pozostały wydziały architektury. Pomimo pogorszenia się położenia uczelni, w zasięgu ich jest w dalszym ciągu duży zakres możliwości dodatniego wpływu na przygotowanie młodych architektów do warunków praktyki zawodowej. Wpływanie to mogłoby odbyć się bez utraty przez uczelnie owego poziomu ogólności, przy jakim trwają, gdyż przygotowanie absolwentów wcale nie powinno oznaczać przygotowania doraźnego, jakie oferują np. szkolenia dostosowane do określonych warunków i stanu prawnego. Chodzi tu o wyrobienie i utrwalenie w studentach a szczególnie w dyplomantach ogólnych umiejętności i uwarunkowań nieodzownych w praktycznym i skutecznym stosowaniu wiedzy i umiejętności twórczych, które i tak w latach po studiach muszą ulec rozwinięciu, jeśli architekt chce pracować w projektowaniu. Polegają one nie na byciu „wyuczonym”, lecz na przyswojeniu stałych zasad rządzących sztuką projektowania i umiejętności właściwego reagowania na zmieniające się okoliczności. Umiejętności te są niemal równie ponadczasowe i niezbędne we wszystkich warunkach uprawiania zawodu architekta, jak umiejętności twórcze.

2.1. Niedostatki dydaktyczne

Do osiągnięcia omówionych celów dydaktycznych uczelnia powinna uwolnić swój proces kształcenia od pewnych niedobrych cech i nawyków, zwłaszcza wobec wprowadzania dwustopniowej struktury studiów. Do głównych z nich należą w nauczaniu projektowania architektonicznego i urbanistycznego następujące przypadki:

- kładzenie nadmiernego nacisku na sporządzanie projektu jako dokumentacji a zbyt małego na traktowaniu projektu jako narzędzia procesu twórczego;
- tok nauczania stresujący przedwczesnym, dużym nasileniu zagadnień technicznych na wstępie studiów i osłabienie ich na wyższych semestrach w czasie, gdy dopiero rodzi się u studenta ich świadomość i niezbędność w projektowaniu;
- brak wyraźnego, usystematyzowanego postępu i stopniowości w komplikowaniu problematyki programowej i architektonicznej kolejnych projektów semestralnych;
- nie-strukturalność projektów polegająca na zapisie jedynie zewnętrznej strony architektury obiektu i ukazywanie jego postaci konstrukcyjnej i budowlanej jako tworu z jednorodnej materii ciągłej.

Do podobnych przypadków w odniesieniu do prac dyplomowych należą:

- nadmierne znaczenie „literackości” w brzmieniu tematu pracy wobec jej rzeczowej zawartości;
- zbyt mały zakres problematyki prawno-techniczno-budowlanej ujmowanej w projekcie dyplomowym i jednocześnie zbyt wielkie różnice w tych zakresach występujące w różnych pracach;
- zatarcie granicy między analizami, „rozterkami twórczymi” i wariantami a rzeczywistą decyzją projektową, prowadzące do nadmiaru materiałów pomocniczych (idee, inspiracje, analizy, studia wstępne) traktowanych równorzędnie z opracowaniem projektowym, podczas gdy ich miejsce jest w części opisowej – w eseju wstępnym lub w załącznikach.

3. ZAKRESY WIEDZY

Wiedza projektowa przekazywana w czasie studiów architektonicznych dzielona jest tu na trzy zakresy: 1) wiedzy encyklopedycznej, 2) projektanckiej i 3) twórczej.

Zakres trzeci, twórczy, stanowiący istotę kształcenia architektonicznego, nie jest tu przedmiotem rozważań, gdyż należy do sfery niezależnej w swojej naturze od zmiennych warunków i okoliczności wykonywania zawodu architekta.

Zakresowi pierwszemu, encyklopedycznemu, nie jest tu z kolei przypisywane zbyt wielkie znaczenie, gdyż przedstawia on wiadomości „proste”, nieprzetworzone, czerpane bezpośrednio z cyfrowych banków informacji, książek, poradników, katalogów, periodyków, wystaw itp.

Zakres drugi, projektancki, obejmuje całość zagadnień materialnych, technicznych, prawnych i ekonomicznych budownictwa i łączy w sobie ustalenia pochodzące z zakresu pierwszego i trzeciego. Jest on tym zakresem wiedzy, który daje podstawy praktyczne działalności zawodowej zarówno w bezpośrednim projektowaniu jak i w organizacji projektowania. Działania uczelni zmierzające do unowocześnienia i podwyższenia poziomu i jakości przygotowania absolwentów powinny być skupione na tym zakresie i urzeczywistniane za pośrednictwem projektów studenckich. (O istnieniu zakresu „projektowego” świadczy możliwość zaprojektowania prawidłowego pod względem prawno- i techniczno-budowlanym budynku jedynie przy użyciu rzutów i przekrojów, bez jakichkolwiek poczynań architektonicznych.)

3.1. Świadomość projektancka

W zakresie wiedzy projektanckiej studenci, dzięki swym zadaniom projektowym, powinni uzyskać świadomość istnienia określonych uwarunkowań projektowania architektonicznego i posiadać określone umiejętności i zachowania projektanckie, wynikające z tej świadomości:

- projekt koncepcyjny i budowlany jest decyzją, projekt wykonawczy „dyspozycją techniczną”, wynikającą z tej decyzji a celem ostatecznym jest nadanie tej decyzji postaci materialnej;
- projekt realizacyjny powstaje wtedy, gdy ktoś podejmuje zamiar zaangażowania swoich środków finansowych w zamierzenie inwestycyjne;
- projekt poprzedzony jest umową między tym, kto podejmuje zamiar inwestycji a architektem – umowa określa przeznaczenie i program projektu, terminy, koszty inwestycji, w tym wynagrodzenie dla projektanta, z którego musi być utrzymana jego działalność projektowa;
- architekt rozpoczyna jako pierwszy działalność projektową i zamyka ją jako ostatni kierując gronem współpracowników z własnej dziedziny i specjalistów innych dziedzin;

- projekt odnosi się do fragmentu ziemi, który zawsze jest czyjąś własnością i który jest otoczony innymi fragmentami, które też stanowią czyjąś własność; przeznaczenie takiego terenu ustalone jest przez plan wyższego rzędu a informacja o tym pochodzi od administracji architektoniczno-budowlanej władz miasta czy gminy;
- projekt godzi różne interesy i potrzeby i pod postacią dokumentacji odbywa długą drogę prowadzącą do pogodzenie ich;
- projekt jest przedmiotem zatwierdzenia przez władzę administracyjno-budowlaną i podstawą wydania przez nią decyzji o pozwoleniu na budowę projektowanego obiektu;
- projekt, oprócz swego zakresu urbanistycznego i architektoniczno-budowlanego, zawiera także zakresy techniczno-instalacyjny, ekonomiczny i prawny;
- **projekt (dokumentacja projektowa) jest podstawą zakupu w różnych miejscach części składowych obiektu – pod postacią materiałów i wyrobów budowlanych – zwiezenia ich na teren realizacji, złożenia w jedną przestrzenną całość, rozliczenia robót i oddania obiektu do użytku;**
- zaprojektowany i zrealizowany obiekt jest zazwyczaj miejscem dla innych ludzi, powinien służyć swojemu przeznaczeniu i trwać przez określoną liczbę lat.

Wyżej przedstawione zadania i role architekta i projektu architektonicznego nie przekraczają możliwości studentów i mogą być stopniowo wprowadzane do problematyki projektów od najwcześniejszych semestrów aż po łączne ich wystąpienie w projekcie dyplomowym.

3.2. Warunki skuteczności

Poszukiwanie skuteczności dydaktycznej na drodze wprowadzenia specjalnych, odrębnych przedmiotów czy bloków tematycznych, realizowanych w różnej formie jest działaniem niemal daremnym. Przedmioty, zwłaszcza pomocnicze (matematyka, geometria, materiałoznawstwo) a nawet wykłady z teorii projektowania czy rysunek architektoniczny, prowadzone i zaliczane jako osobne „lekcje”, po zaliczeniu odchodzą w niepamięć i nie wywierają większego wpływu na wynik zajęć projektowych.

Skuteczność taką zapewnia jedynie „przepuszczanie” wiedzy i wiadomości przez ćwiczenia z projektowania, zgodne i wspólne u wszystkich prowadzących zajęcia. Wiedza ta, przetwarzana, konfrontowana i w końcu wymagana w trakcie nauki projektowania i sporządzania projektów, daje z czasem wyraźny skutek w postaci trwałych umiejętności i nawyków ułatwiających bezpieczne przejście od projektowania szkolnego do zawodowego.

Skuteczne przekazywanie odpowiedniej wiedzy i umiejętności niezbędnych w późniejszej praktyce zawodowej, powinno w procesie dydaktycznym skupiać się na określonym zakresie wiedzy architektonicznej.

4. PRACA DYPLOMOWA – PROJEKT DYPLOMOWY

Magisterskiej pracy dyplomowej jest tu przypisana rola szczególna w procesie ostatecznego ukształtowania i przygotowania absolwenta.

Tytuł magistra inżyniera architekta (uzyskany w wyniku zdanego egzaminu końcowego oraz przygotowania i obrony pracy dyplomowej) i prawo do pracy w zawodzie architekta jest głównym elementem trójstronnego układu wiążącego architekta, społeczeństwo i uczelnię. **Głównym gwarantem jakości tego tytułu jest uczelnia.**

Praca dyplomowa jest zadaniem, któremu student poświęcić się może bez reszty, uwolniony od dotychczasowych zajęć i dopingowany nieodległym już znalezieniem się samemu na architektonicznym rynku pracy.

Przebycie toku projektowania i ukończenie projektu dyplomowego wyrabia w dyplomancie umiejętności i doświadczenia projektowe pożądane w projektowaniu zawodowym.

Praca dyplomowa – wobec zwiększonych wymagań rynku pracy – powinna być nie tyle kolejnym projektem semestralnym zamykającym tok studiów, ile raczej pierwszym projektem-dokumentacją w życiu zawodowym, który otwierałby przed absolwentem okres przystosowawczy i był dla niego w tym jego pierwszym źródłem informacji i rozwiązań projektowych.

Projekt dyplomowy powinien mieć odpowiedni zakres i formę oraz być wynikiem odpowiedniego toku postępowania projektowego:

- wielkość przedmiotu opracowania pod względem kubaturowym czy powierzchniowym nie powinna znacznie przekraczać wielkości obiektów z semestru VIII, jednak powinien być on na tyle obszerny, aby mogły wystąpić w nim podstawowe zagadnienia projektowe;
- teren lokalizacji i program użytkowy zadania projektowego powinien być założeniem o przesłankach dydaktycznych, to znaczy, że przesłanki powinny być znane i przyjęte przed podjęciem właściwych prac projektowych oraz powinny stwarzać określone sytuacje, problemy i utrudnienia projektowe;
- zakres i stopień opracowania projektu odpowiadać powinien stadium pośredniemu między projektem koncepcyjnym a „projektem budowlanym” i mieć postać zbliżoną do „podkładów urbanistycznych i architektonicznych dla branż”;
- praca dyplomowa uwzględniać powinna w ramach programu użytkowego główne zagadnienia prawno-urbanistyczne, prawno-budowlane i techniczne; odbywać się to powinno programowo i świadomie przy znajomości podstaw i źródeł określonych warunków;

do zagadnień takich należą tu w zakresie podstawowym:

- układ urbanistyczny – kontekst i jego jakość przestrzenna architektoniczna i przyrodnicza;
- zewnętrzny układ komunikacji pieszej i kołowej;
- zewnętrzny układ sieci uzbrojenia terenu;
- układ konstrukcyjny, lekka obudowa;
- układ komunikacji poziomej i pionowej, pieszej i mechanicznej, transport wewnętrzny w tym dostępność dla osób niepełnosprawnych;
- bezpieczeństwo pożarowe (kategorie ZL, strefy i drogi pożarowe);
- bezpieczeństwo użytkowników i ewakuacja – poziome i pionowe drogi ewakuacyjne;
- układ pionowych i poziomych tras instalacyjnych;
- wyposażenie budowlano-instalacyjne i techniczne;
- dowóz i wywóz, usuwane odpadków z budynku;

a w zakresie zagadnień specjalnych:

- funkcje uciążliwe, wymagające i wrażliwe;
- akustyka, wibracje, promieniowanie;
- ochrona ciepła i odnawialne źródła energii;
- techniki ochrony środowiska.

4.1. Forma pracy dyplomowej

Forma projektu i jego graficzne przedstawienie nie należą tu do problemów zasadniczych pod warunkiem spełnienia wymogów czytelności, poprawności układu dokumentacji, możliwości reprodukowania i przede wszystkim **prezentacji decyzji projektowej**.

Opracowania pomocnicze (manifesty ideowe, analizy, studia, bajeczne wizualizacje) ubarwiają pracę i powiększając jej „metraż” sprowadzane powinny być do roli załączników do projektu, powinny być prezentowane obok rysunków projektowych a nie zamiast nich.

4.1.1. Część opisowa

Znaczniejsza rola przypisana jest tu części opisowej projektu. W pracach dyplomowych tzw. opisy techniczne traktowane są zazwyczaj jako powielany po poprzednikach formalny dodatek.

Część opisowa projektu dyplomowego powinna uzupełniać część graficzną o ten zakres, jakiego przedstawienie za pomocą rysunku jest niemożliwe lub niecelowe, opisywać powinna zagadnienia projektowe, a w zakresie bilansowym porządkować i systematyzować program rzeczowy i powierzchniowy obiektu.

Część opisowa powinna zawierać wszystkie elementy niezbędne dla rodzaju i fazy projektu uznanej za pożądaną w pracy dyplomowej, choć nie musi to mieć bezpośredniego odzwierciedlenia w projekcie (np. spis pełnej zawartości dokumentacji, ćwiczebny spis uzgodnień i załączników itp., jakie mogłyby wystąpić w rzeczywistości). Dogodną podstawą do stworzenia takiego opisu jest przepis mówiący o szczegółowym zakresie projektu budowlanego.

Opis nie powinien zawierać informacji ściśle techniczno-handlowych, powinien się posługiwać słownictwem i pojęciami rzeczowymi z różnych dziedzin projektowania, tak jak to jest wymagane w zamówieniach publicznych.

4.1.2. Symulacja

W toku opracowania pracy dyplomowej możliwe jest odtworzenie w pewnym stopniu rzeczywistych okoliczności i warunków powstania projektu zawodowego, przy czym rola innych niż projektant uczestników procesu projektowego przypadłaby tu innemu promotorowi prac dyplomowych i konsultantom specjalistycznym.

4.1.3. Wiedza uzupełniająca

Uzupełnieniem wiedzy i umiejętności projektanckich zdobywanych za pośrednictwem projektowania powinien być pewien zakres wiedzy podręcznikowej. Część szczegółowych zagadnień należących do zasobu wiedzy projektowej musi być przyswajana w drodze ćwiczeń „bibliotecznych”, przy czym własny projekt dyplomowy może być tu zawsze materiałem pomocniczym. Zagadnienia te to m.in. przygotowanie do przetargu, sporządzanie wycen i umów, rokowania, rozliczenia, podstawy prawne organizacji projektowania, itp. Nie można oczekiwać od absolwenta pełnej sprawności w tej dziedzinie, jednak jego wiedza powinna być na tyle i szczegółowa i rozległa, aby nie natykał się na problemy, których nawet z nazwy nie znał a jego umiejętności na tyle rozwinięte i utrwalone, aby mógł unikać kosztownych błędów i pułapek.

5. PRAKTYKA PRZEDDYPLOMOWA

Formą kształcenia, która szczególnie wiele pożytków mogłaby przynieść dyplomantowi, byłaby roczna praktyka projektowa odbywana przed podjęciem pracy nad dyplomem. Forma ta stosowana przez wiele szkół architektonicznych na świecie i czasem indywidualnie w Polsce – pozwalałaby na przeniesienie prac i rozważań dyplomowych na płaszczyznę bardziej dojrzałą i zbliżoną do profesjonalnej.

6. CZAS PO STUDIACH

Uczelnia nie jest w stanie stworzyć absolwenta tak ukształtowanego i przygotowanego, aby był gotowy do podjęcia nawet początkowo skromnych, lecz samodzielnie i bezbłędnie prowadzonych zadań. Nieunikniony jest okres przystosowawczy między ukończeniem studiów i podjęciem pracy a osiągnięciem przez absolwenta należytej sprawności zawodowej. Wiedza i umiejętności absolwenta wydziału architektury przyswojona przez niego w toku studiów powinny zapewnić mu „bezszkodowe”, twórcze i szybkie przejście przez ten okres.

Idealem byłaby pamięć wydziału o własnych absolwentach, która nie byłaby pamięcią jubileuszową, lecz pamięcią o cechach rękopisów wobec własnych wychowanków. Można wyobrazić sobie wyposażenie odchodzącego dyplomanta przynajmniej w wykaz podstawowych aktów prawnych i uczelnianych opracowań, pozwalających na początkowy wgląd i zorientowanie się w warunkach projektowania zawodowego, choć mogłaby to być też znacznie bardziej wszechstronna i dalekosiężna łączność uczelni z własnymi absolwentami w zakresie przepływu wiedzy i doświadczeń.

7. REFLEKSJA KOŃCOWA

Wszystkie powyższe rozważania mają w dużym stopniu charakter teoretyczny, głównie z powodu niezwykle niskiej rangi nauczania i w życiu kraju i w ogólnej działalności uczelnianej a zwłaszcza w karierze naukowej nauczających. Wysiłek dydaktyczny, jaki musiałby być podjęty w związku z tym, co zostało tu powiedziane, skierowany byłby na tę sferę działalności uczelni, po której nie można oczekiwać ani zasług ani wdzięczności.

Wobec nierównoważności obu głównych zadań szkoły wyższej (dydaktyki i nauki) dążenie do wypromowania „idealnego absolwenta” musi ustąpić przed przymusem pokonywania kolejnych szczebli indywidualnej kariery naukowej przez nauczyciela.³

³ Ten artykuł powstał ze skonfrontowania oczekiwań autorów, przedstawionych w referacie pt. „Miejsce i rola projektu dyplomowego w toku przygotowania zawodowego architekta” przygotowanym na sesję PAN w Krakowie (5 maja 1995r). nt. „Problemy projektowania architektoniczno-budowlanego w aktualnych warunkach społeczno-ekonomicznych” z dzisiejszą sytuacją kształcenia architektów.

Rysunek w nagłówku strony tytułowej artykułu pochodzi z czasów, w których od dyplomanta Wydziału Architektury wymagano umiejętności zapisu rysunkowego koncepcji przestrzennej – odręcznych szkiców roboczych, służących wypracowaniu tych koncepcji i rysunków perspektywicznych, stanowiących tych koncepcji wizualizację. Przedstawiona tu perspektywa budynku opery pochodzi z pracy dyplomowej współautorki.